

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811.161.2]-027.561-047.22:001.8(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)-398-411](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9)-398-411)

Коваль Валентина Олександрівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 30, м. Умань, 20301, тел.: (097) 570-93-82, <https://orcid.org/0000-0002-7698-3600>

Григоренко Тетяна Володимирівна доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри української мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 30, м. Умань, 20301, тел.: (067) 399-26-41, <https://orcid.org/0000-0002-4616-6853>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні засади формування професійної компетентності у майбутніх учителів української мови і літератури, які передбачають безпосередню перцепцію об'єкта, який досліджується; застосування раніше набутого практичного досвіду; охоплення емоційних та естетичних частин свідомості; активізацію критичного мислення, здібностей, навичок, творчої уяви, та професійна підготовка студентів ОПП Середня освіта (Українська мова і література), що передбачає створення успішного освітнього процесу завдяки конкретним прийомам та методам взаємодії вчителя та учня.

Проаналізовано окремі дослідження, які дозволяють зробити висновок, що якщо випускники закладів вищої освіти в своїй професійній діяльності перейдуть до компетентнісного підходу, то це дасть їм можливість відповідати новим вимогам ринку праці та розкрити весь свій потенціал у навчанні дітей. Таким чином, план освітнього процесу, створений за допомогою компетентнісного підходу, стає провідним показником, який виявляє необхідний результат освіти особистості в сучасному суспільстві, а в процесі такого навчання вирішується питання формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури, про що свідчить покращення спрямованості освіти на її практичний аспект та збереження ґрунтовності.

Результати проведеного аналізу дозволили зробити висновок, що діяльнісний підхід наближений до компетентнісного під час виховання в

студентів ОПП Середня освіта (Українська мова і література) тих компетентностей, що відповідають за збільшення знань, та вказують не на практичний рівень їх сформованості, а на теоретичний, тобто на внутрішні відношення і взаємозв'язки між певними об'єктами чи фактами. Формуючи теоретичні знання, викладач звертає увагу на словесну форму вираження матеріалу і це сприяє кращому розумінню предмету. Така форма роботи допоможе розвинути предметне мислення. Розвиваючи предметне мислення у майбутніх вчителів української мови і літератури, викладачі формують розуміння поняття «знання» як структурної частини наукового світогляду студентів.

Ключові слова: мовна освіта, філологічна освіта, педагогічна освіта, професійна підготовка вчителя української мови і літератури, професійна компетентність учителя української мови і літератури.

Koval Valentyna Oleksandrivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Ukrainian language with teaching methods, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St.30, Uman, 20301, tel.: (097) 570-93-82, <https://orcid.org/0000-0002-7698-3600>

Grygorenko Tetyana Volodymyrivna Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Ukrainian language with teaching methods, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 30, Uman, 20301, tel.: (067) 399-26-41, <https://orcid.org/0000-0002-4616-6853>

METHODOLOGICAL DIMENSIONS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Abstract. The article examines the theoretical foundations of the formation of professional competence among future teachers of the Ukrainian language and literature, which involve the direct perception of the object being studied; application of previously acquired practical experience; covering emotional and aesthetic parts of consciousness; the activation of critical thinking, abilities, skills, creative imagination, and professional training of students of the secondary school of education (Ukrainian language and literature), which involves the creation of a successful educational process thanks to specific techniques and methods of interaction between a teacher and a student.

Separate studies have been analyzed, which allow us to conclude that if graduates of higher education institutions in their professional activities switch to a competency-based approach, it will give them the opportunity to meet the new

requirements of the labor market and reveal their full potential in educating children. Thus, the plan of the educational process, created with the help of the competence approach, becomes a leading indicator that reveals the necessary result of personality education in modern society, and in the process of such training, the issue of the formation of professional competence of future teachers of the Ukrainian language and literature is resolved, which is evidenced by the improvement of the focus of education on its practical aspect and preservation of thoroughness.

The results of the analysis made it possible to conclude that the activity approach is close to the competence approach during the education of the students of the secondary school of secondary education (Ukrainian language and literature) of those competencies responsible for increasing knowledge, and indicate not the practical level of their formation, but the theoretical one, i.e. on internal relations and relationships between certain objects or facts. Forming theoretical knowledge, the teacher pays attention to the verbal form of expressing the material and this contributes to a better understanding of the subject. This form of work will help develop objective thinking. Developing objective thinking in future teachers of the Ukrainian language and literature, teachers form an understanding of the concept of "knowledge" as a structural part of the students' scientific outlook.

Keywords: language education, philological education, pedagogical education, professional training of a teacher of the Ukrainian language and literature, professional competence of a teacher of the Ukrainian language and literature.

Постановка проблеми. Високий рівень сформованості професійної компетентності вчителя української мови передбачає вільне володіння теоретичним матеріалом, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та знаходити все необхідне для уроку, володіння необхідними психологічними якостями, морально-особистісними цінностями, національними переконаннями та базою знань, вмінь і навичок з методики навчання української мови.

Актуальність цієї статті зумовлена виникненням нових освітніх потреб школярів в зв'язку зі створенням концепції Нової української школи, в якій чітко сформульовані завдання для майбутніх вчителів з усіх предметів, зокрема з української мови. Відзначимо, що останнім часом спостерігається посилена увага до положень концепції НУШ та способів їх реалізації.

Аналіз концепції Нової української школи та нормативної документації, зокрема наказу «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»», свідчить про те, що кожен кваліфікований педагог має володіти низкою загальних та професійних

компетентностей [14: 18]. Проблеми становлення професійної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури досліджено в працях таких відомих українських мовознавців та лінгводидактів як С. Омельчук, М. Пентилюк, К. Городенська, І. Ющук.

Метою цієї статті є окреслення провідних методологічних аспектів формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури, зокрема виділення основних підходів до навчання та їхніх характеристик в контексті Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Кожен фахівець, який бере участь в навчанні, розвитку та вихованні дитини, зобов'язаний мати педагогічну освіту. Формування професійної компетентності в студентів філологічних спеціальностей в процесі безперервного педагогічного навчання ми визначили як цінну складову теоретичної та методичної підготовки, які складають основу поняття «вимір». Термін «вимір» в дослідженнях інших науковців та тлумачних словниках трактується як «величина, що вимірюється», «визначення якої-небудь величини»; інше, менш розповсюджене, значення – «певний аспект чогось», «одна зі сторін, що розглядаються» [3, с.141].

Визначення «вимір» є загальнонауковим і може відноситись до будь-якої галузі в науковому світі, зокрема педагогіки. В нашому дослідженні основне значення цього терміну полягає в тому, що методологічні виміри окреслюють як визначення провідних принципів педагогічної науки. В різних працях ми часто можемо зустріти аналіз теоретичних та методичних засад цього поняття.

У широкому розумінні теоретичні засади складаються з комплексу думок, понять, ідей, які спрямовані на трактування певних явищ, у вузькому розумінні вони становлять вищу форму організації знань, що допомагає створити цілісне уявлення про вагомі зв'язки між предметами дійсності. Основною характеристикою теоретичних засад є те, що це внутрішньо диференційована, але нероздільна система знань, в якій одні елементи логічно пов'язані з іншими.

На практиці теоретичні засади формування професійної компетентності у студентів ОПП Середня освіта (Українська мова і література) передбачають безпосередню перцепцію об'єкта, який досліджується; застосування раніше набутого практичного досвіду; охоплення емоційних та естетичних частин свідомості; активізацію критичного мислення, здібностей, навичок, творчої уяви.

Якщо говорити про методичні основи, то вдала професійна підготовка студентів ОПП Середня освіта (Українська мова і література) передбачає створення успішного освітнього процесу завдяки конкретним прийомам та методам взаємодії вчителя та учня.

Консолідація методичних та теоретичних основ спричинена через необхідність в отриманні правдивих даних про те, як в дійсності сформована професійна компетентність у студентів спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) та як можна її розвивати в перспективі під впливом певних чинників.

За допомогою аналізу навчально-методичної літератури та визначення рівня професійної підготовки студентів, ми змогли окреслити теоретичні та методичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури: фундаментальні принципи, будову, педагогічні умови та модель формування професійної компетентності, рівень професійного знання майбутніх учителів української мови і літератури та самостійне виготовлення навчально-методичного обладнання.

Слід зазначити, що за останній час в світі почали приділяти значну увагу саме компетентнісному підходу навчання молодшого покоління, оскільки в зв'язку з оновленням суспільних потреб та освітніх принципів в вихованні саме розвиток певної сукупності компетенцій, які формуються та засвоюються під час роботи, засвідчує загальний розвиток особистості та рівень професійної підготовки фахівців.

Так як останнім часом набуває популярності особистісний розвиток, то за допомогою компетентнісного підходу вчителі розуміють на що їм потрібно орієнтуватись під час виховання особистості, тому переходять від предметоцентричної тенденції в освітньому процесі до розвитку життєво необхідних компетенцій [17].

Як зазначає Я. Кодлюк, навчання учнів на основі компетентнісного підходу зумовлене трьома чинниками. По-перше, найголовнішим є те, що суспільство зробило значний крок в сфері інформаційних технологій і це спричинило зміщення пріоритетів в навчанні: замість вміння накопичувати знання тепер потрібно оволодівати навичками пошуку інформації та формувати здатність до самонавчання протягом всього життя. По-друге, оновлена модель освіти (навчально-виховний процес, який орієнтований на людину) передбачає, щоб особистість стала суб'єктом навчання та опанувала дві групи якостей (здатність до навчання та бажання вчитися). По-третє, з'являється питання як надати учням елементарні можливості вливатися в різні соціальні групи, визначатися з життєвим шляхом та мати конкурентоздатні вміння та навички, для світового ринку праці. [10, с. 10-13].

Проаналізувавши окремі дослідження, ми зробили висновок, що якщо випускники закладів вищої освіти в своїй професійній діяльності перейдуть до компетентнісного підходу, то це дасть їм можливість відповідати новим вимогам ринку праці та розкрити весь свій потенціал у навчанні дітей [2, с. 47].

В. Луговий відзначає, що сутність компетентнісного підходу полягає в розвитку системи професійних характеристик, які забезпечують результативне вирішення доручень фахівцем певної галузі [13]. О. Пометун визначає компетентнісний підхід як підхід, який зосереджує увагу на підсумках освітнього процесу, які становлять велике значення за межами системи освіти, та виносить на перше місце набуті практичні навички та вправність в розв'язуванні завдань на практиці, а не інформованість людини [19, с. 6].

О. Овчарук підкреслює, що для підготовки майбутніх вчителів української мови і літератури, компетентнісний підхід передбачає формування професійної компетентності, а не звичайне передавання інформації та практичних навичок від викладача до студента [17, с. 56].

В навчанні викладач має забезпечити організацію освітнього процесу таким чином, щоб крім знань, умінь та навичок студенти здобували б і певний досвід пов'язаний з їхньою професійною діяльністю. Майбутнім вчителям це дало б впевненість в своїх силах та допомогло б у вирішенні певних педагогічних ситуацій.

Таким чином, план освітнього процесу, створений за допомогою компетентнісного підходу, став провідним показником, який виявляє необхідний результат освіти особистості в сучасному суспільстві. В процесі такого навчання вирішується питання формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури, про що свідчить покращення спрямованості освіти на її практичний аспект та збереження ґрунтовності.

Слід зауважити, що дослідники вирізняють три етапи виникнення компетентнісного підходу в освітньому середовищі: перший етап 1960-1970 роки, в цей період в наукові кола вводиться поняття «компетенція» та утворюються передумови до відокремлення понять компетентність та компетенція; другий етап 1970-1990 роки, визначається використанням понять компетентність та компетенція в навчальних планах певних галузей (наприклад в навчанні іноземної мови або менеджменту); третій етап початок 1990 року і донині, в цей час спостерігається посилена увага науковців до компетентності як до наукової категорії в освітньому процесі та значний розвиток досліджень цих понять.

За допомогою аналізу досліджень ми з'ясували, що науковці визначають компетентнісний підхід як:

- «стандарти вищої професійної освіти виступають передусім як освітні стандарти результату освіти. Сам компетентнісний підхід є методом моделювання й проектування результатів освіти та їхніх відображень у стандарті» [12, с.28-29];

- поступове зміщення орієнтирів в навчанні з домінуючої освітньої моделі, тобто замість передачі інформації від викладача до студента починають створюватись умови для оволодіння практичними навичками, які будуть актуальні в професійній діяльності [21];
- переважання розвитку вмінь вирішувати проблеми, які постають перед особистістю, а не поінформованість [4];
- орієнтування на розвиток таких вмінь як самонавчання, самовизначення, соціалізація та розвиток особистості [9];
- систему якостей фахівця, за допомогою яких можна вирішувати всі потенційні професійні ситуації [13].

Як ми знаємо, в концепції Нової української школи виділяють ряд компетентностей, якими має володіти учень. Дослідивши положення НУШ, можна зробити висновок, що провідною ціллю навчання за цією концепцією є «освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до ризику та інновацій» [11]. Реалізація цієї ідеї можлива на уроках української мови лише під час виховання в дітей основної частини, із зазначених в концепції, компетентностей:

1. *Спілкування державною мовою.* На уроках української мови забезпечення вивчення державної мови – це найголовніше завдання. Майбутній вчитель має виховувати у дітей вміння грамотно усно та письмово висловлювати свої думки, використовувати різні засоби мовлення та навчити правильно сприймати почуту чи побачену інформацію за допомогою як вербальних так і невербальних засобів спілкування.

2. *Математична компетентність.* Виховання цієї компетентності передбачає створення вчителем належних умов для розвитку логічного мислення учнів за допомогою правильного підбору завдань.

3. *Інформаційно-цифрова компетентність.* В сучасному світі в зв'язку з посиленням розвитком інформаційних технологій суспільство потребує навичок пошуку інформації більше ніж її накопичення, саме тому одним із завдань вчителя є показати як правильно шукати, обробляти та відсортовувати знайдений матеріал, убезпечити себе та свої особисті дані в інформаційному просторі та виробити в учнів етичне ставлення в роботі з інформацією (інтелектуальна власність, академічна доброчесність тощо).

4. *Основні компетентності у природничих науках і технологіях.* Формування цієї компетентності передбачає вироблення в учнів наукового розуміння процесів в природному середовищі та використання, набутих під час уроків, практичних навичок в життєвих ситуаціях.

5. *Уміння вчитися впродовж життя.* Так як суспільство не стоїть на місці, а постійно розвивається, то одним з основних завдань вчителя є формування в учнів навичок адаптації до нових умов, навичок засвоєння нових

знань та навичок використання різних ресурсів в своїй діяльності, як професійній так і повсякденній.

6. *Ініціативність і підприємливість.* Формуючи цю компетентність на уроках української мови, вчителю варто зосередити увагу на використанні творчих завдань в своїй професійній діяльності, так як саме за допомогою них учні зможуть створювати нові шляхи до вирішення проблеми та брати відповідальність за свої досягнення чи невдачі.

7. *Соціальна та громадянська компетентності.* Для виховання цієї компетентності, вчитель має застосовувати вправи, які дозволяють працювати в групах. Це дозволить виховати в учнів всі можливі форми поведінки в суспільстві та навчить працювати в команді на результат спільної діяльності, вирішувати конфлікти в разі їх виникнення та дотримуватись певних правил, які побутують в групі.

8. *Обізнаність та самовираження у сфері культури.* Сформувані цю компетентність можна використовувати технічні засоби навчання та додаткові фотоматеріали, картини, малюнки, предмети культурної спадщини на уроках української мови. В результаті, якщо правильно підібрати навчальний матеріал та вдало його подати, то в учнів виробляться власні естетичні смаки, вміння розуміти мистецькі твори та з'явиться розуміння власної національної ідентичності.

9. *Екологічна грамотність і здорове життя.* Виховання цієї компетентності можна реалізувати за допомогою вдало підібраних текстів. Розвиваючи навички раціонального використання природних ресурсів та визначення ролі навколишнього середовища, діти будуть розуміти чому важливе ошадливе ставлення до природи, що в перспективі зробить вагомий внесок в загальний стан екологічної системи. [5; 8; 11]

З компетентнісним тісно пов'язаний діяльнісний та особистісно орієнтований підходи, так як вони мають схожу мету та завдання, що стосується особистості студента та може реалізуватись лише під час виконання студентом певної сукупності дій. Завдяки зміні моделі освіти, з тої, яка тісно пов'язана з навчанням всіх студентів, на модель, яка орієнтується на надбання одного студента, з'являється можливість об'єктивно оцінити роботи та визначити рівень сформованості професійної компетентності, зокрема прогалини, на які потрібно звернути особливу увагу [20].

За допомогою діяльнісного підходу, а саме правильно організованим змістом освітнього процесу та підібраними методами, активізується внутрішня мотивація особистості до виконання завдань. Така система роботи допоможе залучити студентів до різних форм діяльності у процесі навчання та поза ним (гуртки, факультативи, заходи тощо).

Діяльнісний підхід наближений до компетентнісного під час виховання в студентів тих компетентностей, що відповідають за збільшення знань, та вказують не на практичний рівень їх сформованості, а на теоретичний, тобто на внутрішні відношення і взаємозв'язки між певними об'єктами чи фактами. Формуючи теоретичні знання, викладач звертає увагу на словесну форму вираження матеріалу і це сприяє кращому розумінню предмету. Така форма роботи допоможе розвинути предметне мислення.

Розвиваючи предметне мислення у майбутніх вчителів української мови і літератури, викладачі формують розуміння поняття «знання» як структурної частини наукового світогляду студентів.

З метою з'ясування рівня підготовки теоретичної бази знань в освітніх планах передбачено ряд практик: педагогічна, діалектологічна та фольклорна (їхні назви можуть варіюватись залежно від освітнього закладу). В процесі діяльнісного підходу практика допомагає формувати практичні навички на основі теоретичної бази знань. За допомогою діяльнісного підходу в процесі формування педагогічної компетентності відбувається становлення майбутніх вчителів української мови як суб'єктів навчання. [17; 20]

На відміну від діяльнісного підходу, який сходиться з компетентнісним лише в частині положень, особистісно орієнтований повністю уподібнений до компетентнісного. Застосовуючи цей підхід на практиці, викладач має не підлаштовувати всіх дітей під одні стандарти, а побудувати план освітнього середовища таким чином, щоб студенти могли відкривати для себе свої індивідуальні шляхи вирішення проблемних ситуацій.

В першу чергу значення особистісно орієнтованого підходу полягає в виховній ролі. Головним показником особистісного розвитку розглядають вчинок суб'єкта, який залежить від сформованості моральних та духовних цінностей, що закладались в підсвідомість з дитячих років. Виховна значущість цього підходу проявляється і в спрямованості на морально-духовний розвиток особистості, а не на адаптацію до умов довкілля. Опираючись на цей підхід в навчанні, організатор освітнього процесу орієнтується на виховання свідомості та самоусвідомлення, що в свою чергу призводить до того, що особистість починає шукати вищий сенс свого існування і орієнтується на нього протягом всього життя.

Тісно з особистісно орієнтованим підходом пов'язаний культурологічний. Він забезпечує вивчення визначних історичних подій, знайомство з найвідомішими постатями в літературі та інших видах мистецької діяльності, їхнім творчим доробком та передбачає розвиток в студентів національної самоідентифікації, формування вмінь та навичок, які потрібні для вдалої комунікації. Цей підхід дозволяє сформувати професійну компетентність майбутнього вчителя-словесника в ролі одного з прошарків

культурного середовища, таким чином створюючи модель особистості здатної діяти в межах певної культури та продукувати нові мистецькі програми та напрямки для майбутніх поколінь. Основними характеристиками такої особистості вважаємо вміння самоорганізуватись, здатність до культурного зближення, здатність до автономного несвідомого мислення та визначення таких основних цінностей як свобода та вибір.

В сучасному суспільстві українська мова, завдяки її культурологічній спрямованості, сприяє об'єднанню особистості з національною та світовою культурою та грає провідну роль в комунікативних процесах. Вона виступає основним способом обміну інформацією між людьми та засобом інтелектуального розвитку, який активізується через сприйняття, аналіз, порівняння та синтез отриманих даних.

В зв'язку з цим варто згадати комунікативний підхід до навчання. Дослідники виділили його як окремий напрям в своїх методичних напрацюваннях доволі недавно. Це зумовлено тим, що традиційні методи не відповідали новій меті навчання, яка з'явилась в освітньому процесі протягом останніх десятиліть.

Відразу зрозуміло, що комунікативних навичок краще навчати за допомогою комунікації, не дивлячись на те, що така форма роботи вимагає багато часу, уваги та старань для того, щоб сформувати у студентів культуру спілкування, яка поєднує в собі вміння логічно, стилістично правильно та доречно доносити свою думку.

Сучасний учитель української мови та літератури – це вчитель-професіонал, який має ґрунтовну загальнокультурну, фахову, психолого-педагогічну й методичну підготовку, обстоює гуманістичну педагогічну позицію, володіє дослідницькою й інформаційною культурою, уміє оперативно та своєчасно реагувати на зміни в напрямках розвитку системи освіти взагалі й у методиках навчання мови зокрема. Особливу увагу формуванню «краси педагогічної дії», актуальній проблемі інтелектуального, морально-духовного, естетичного становлення особистості сучасного вчителя, учителя-майстра, що утверджує високу культуру та естетичні ідеали, зосереджено в працях І. Зязюна [6;7].

Наскрізною ідеєю гармонійного розвитку майбутнього педагога автор вважає засади «Істини, Добра, Краси, Творчості, Свободи». Філософ досліджує формування навичок естетичного ставлення вчителя до своєї праці, звертає увагу на значення рівня мовленнєвої культури в професійній діяльності педагога, на роль літератури в її формуванні. Майбутній педагог має бути готовим до художньо-естетичної освіти школярів у стінах ЗЗСО, він «не лише опановує педагогічну реальність, оволодіваючи системою професійних компетентностей, але водночас усвідомлює себе суб'єктом

професійної поведінки й дії, тобто формує свою професійну педагогічну позицію» [7, с. 95].

Наостанок слід згадати і про системний підхід до навчання. В його основі лежить розуміння складних об'єктів, з безліччю елементів, як одного цілого, а всі зв'язки між ними розглядаються як одна система [16, с. 225].

Використовуючи системний підхід під час формування професійної компетентності в студентів філологічних спеціальностей першочергово має формуватись цілісна система умінь і навичок, які стосуються їхньої професійної діяльності. Успішність розвитку компетентнісних характеристик залежить від освітнього процесу та умов для вивчення, які створює викладач на своїх заняттях.

Висновки. Отже, як ми можемо спостерігати, кожен підхід до навчання має свою функцію в освітньому процесі. Здебільшого викладачі схиляються до компетентнісного підходу, так як за новими стандартами кожен вчитель має володіти низкою загальних та предметних компетентностей, щоб реалізувати освітню мету та завдання, які поставлені перед ним.

Варто зазначити, що за нормативною документацією, для того, щоб вдало сформувати професійну компетентність у майбутніх вчителів української мови і літератури, слід звертати увагу не лише на рівень теоретичної бази знань, а й на розвиток інформаційно-цифрової грамотності, психологічну та емоційну стійкість, прогностичні вміння тощо.

Література:

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу. *Вища освіта України*. 2004. № 1. С. 5–9.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* : кол. моногр. / заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 45–50.
3. Вимір. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / авт.-уклад. Бусел В. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. С. 141.
4. Гавришак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* : матеріали регіонального наук.-практ. семінару (28–29 листоп. 2006 р.) / Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ, 2006. С. 31–32.
5. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII: станом на 23 груд. 2022 р. (відповідає офіційному текстові) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 05.03.2023).
6. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 33. С. 22–27.
7. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Богданова А. М., 2008. 376 с.

8. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.3-5.klas-ukr.mova.6-11.klasy-ukr.mova.20.08.2022.pdf> (дата звернення: 07.03.2023).

9. Каткова Т. І. Компетентний випускник – мета і результат діяльності вищого навчального закладу освіти. *Постметодика*. 2002. № 2–3. С. 79–82.

10. Кодлюк Я. П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* : матер. регіон. наук.-практ. семінару (Тернопіль, 28–29 листоп. 2006 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 10–13.

11. Концепція нової української школи. Міністерство освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).

12. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія / Н. М. Авшенюк та ін. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.

13. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблема її реалізації в Україні : доповідь віце-президента АПН України. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 3. С. 13–25.

14. Матійків І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2006. № 3. С. 44–53.

15. Наказ «Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"» від 23.12.2020 року №2736. URL: https://rada.info/upload/users_files/20420514/f73713a43039fd44a9e595d01b9adf7a.pdf (дата звернення: 04.03.2023).

16. Новий тлумачний словник української мови : в 4 т. / авт.-уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : Аконт, 1999. Т. 3. 927 с.

17. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики*. Київ : К.І.С., 2003. С. 1-14.

18. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. С. 7–24.

19. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів : презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.04. Київ, 2004. 10 с.

20. Родигіна І. В. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2005. № 1. С. 34–36.

21. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків : Основа, 2005. 96 с.

References:

1. Andrushchenko, V.P. (2004). Modernizatsiia pedahohichnoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu [Modernization of pedagogical education in Ukraine in the context of the Bologna process]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 1, 5-9 [in Ukrainian].

2. Bibik, N.M. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid : refleksyvnyi analiz zastosuvannia [Competency approach: reflective analysis of application]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektivi – Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. O. V. Ovcharuk (Eds.) (pp. 45-50). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].

3. Busel, V. (Comps.) (2005). *Vymir [Measurement]. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy – A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language* (p. 141). Kyiv ; Irpin: Perun [in Ukrainian].
4. Havryshchak, H.R. (2006). *Kompetentnist ta kliuchovi kompetentsii vykladacha VNZ. [Competence and key competencies of a university teacher]. Proceedings of the: Regional science and practice seminar «Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia» – materials of the regional science and practice seminar «Professional competences and competences of the teacher»* (pp. 31-32). Ternopil: TNPU [in Ukrainian].
5. *Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi» vid 25.04.2019 № 2704-VIII: stanom na 23 hrudnia 2022 r. [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language]. (2019). zakon.rada.gov.ua. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].*
6. Ziaziun, I.A. (2011). *Osvitni paradyhmy ta pedahohichni tekhnolohii u vymirakh filosofii osvity. [Educational paradigms and pedagogical technologies in the dimensions of the philosophy of education]. Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seriya: Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V. O. Sukhomlynskyi. Series: Pedagogical sciences, 33, 22-27 [in Ukrainian].*
7. Ziaziun, I.A. (2008). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical skill]. Kyiv: Bohdanova A. M. [in Ukrainian].*
8. *Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvitnoho protsesu ta vykladannia navchalnykh predmetiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity u 2022/2023 navchalnomu rotsi. [Instructional and methodological recommendations regarding the organization of the educational process and the teaching of educational subjects in general secondary education institutions in the 2022/2023 academic year]. (2022). mon.gov.ua. Retrived from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodychni%20rekomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.3-5.klas-ukr.mova.6-11.klasy-ukr.mova.20.08.2022.pdf> [in Ukrainian].*
9. Katkova, T.I. (2002). *Kompetentnyi vypusnyk – meta i rezultat diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu osvity [A competent graduate is the goal and result of the activity of a higher educational institution]. Postmetodyka – Postmethodology, 2–3, 79–82 [in Ukrainian].*
10. Kodliuk, Ya. P. (2006). *Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnix pedahohiv yak priorytet modernizatsii vyshchoi osvity Ukrainy [A competent approach in the training of future teachers as a priority for the modernization of higher education in Ukraine]. Proceedings of the: Mater. rehion. nauk.-prakt. seminaru “Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia» – Regional science and practice seminar «Professional competences and competences of the teacher»* (pp. 10-13). Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].
11. *Kontseptsiiia novoi ukrainskoi shkoly [The concept of the new Ukrainian school] (2016). Ministerstvo osvity i nauky. mon.gov.ua. Retrived from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].*
12. Avsheniuk, N.M., Desiatov, T.M., Diachenko, L.M., Postryhach, N.O., Pukhovska, L.P. & Sulyma, O.V. (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka [Competency approach to teacher training in foreign countries: theory and practice]. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].*
13. Luhovyi, V.I. (2009). *Yevropeiska kontseptsiiia kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchii shkoli ta problema yii realizatsii v Ukraini [The European concept of the competence approach in higher education and the problem of its implementation in Ukraine]. Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and psychology, 3, 13–25 [in Ukrainian].*

14. Matiikiv I. (2006). Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [A competent approach to professional training of future specialists] *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of professional education*, 3, 44–53 [in Ukrainian].
15. Nakaz «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)"» [Order «On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a diploma of junior specialist)"»] (2020, December 23) №2736. *rada.info*. Retrived from https://rada.info/upload/users_files/20420514/f73713a43039fd44a9e595d01b9adf7a.pdf [in Ukrainian].
16. Yaremenko, V. & Slipushko, O. (Comps.) (1999). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. (Vols 1-3). Kyiv: Akonit, vol. 3 [in Ukrainian].
17. Ovcharuk, O.V. (2003). Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity. [Competencies as the key to updating the content of education] *Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini: rekomendatsii z osvitnoi polityky – Education reform strategy in Ukraine: recommendations for educational policy*, (pp. 1-14). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
18. Ovcharuk, O.V. (2004). Rozvytok kompetentnisnogo pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty. [Development of the competence approach: strategic orientations of the international community] *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy – Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. O. V. Ovcharuk (Ed.), (pp. 7-24). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
19. Pometun, O.I. (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid do otsiniuvannia rivniv dosiahnen uchniv : prezentatsiia na naradi Tsentru testovykh tekhnolohii 19.10.04. [A competent approach to the assessment of student achievement levels: presentation at the meeting of the Center for Test Technologies on 10.19.04]*. Kyiv[in Ukrainian].
20. Rodyhina, I.V. (2005). Diialnisnyi pidkhid do formuvannia bazovykh kompetentnostei uchniv. [An active approach to the formation of students' basic competencies]. *Biologiia i khimiia v shkoli – Biology and chemistry at school*, 1, 34–36 [in Ukrainian].
21. Rodyhina, I.V. (2005). *Kompetentnisno oriientovanyi pidkhid do navchannia. [Competence-oriented approach to learning]*. Kharkiv: Osnova [in Ukrainian].